

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՓԱՍՏԱԲԱՆՆԵՐԻ ՊԱԼԱՏԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ

ԴԱՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՀԵՏ ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆՅԱՆԻ ՀԱՆԴԻՊՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Հայաստանի Հանրապետության փաստաբանների պալատի (**այսուհետ՝ Պալատ**) խորհուրդը, մասնակցությամբ Պալատի խորհրդի նախագահ Արա Զոհրաբյանի, խորհրդի անդամներ՝ Կարապետ Աղաջանյանի, Մելանյա Առուստամյանի, Սեդրակ Ասատրյանի, Սիմոն Բաբայանի, Տիգրան Խուրշուդյանի, Հարություն Հարությունյանի, Կարեն Մեժլումյանի, Կարեն Սարգսյանի, Հրանտ Անանյանի և Արմեն Ֆերոյանի,

Պ Ա Ր Չ Ե Ց՝

2020 թվականի նոյեմբերի 30-ին Հայաստանի Հանրապետության վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանը իրավապահ համակարգի ղեկավարների, այդ թվում՝ դատական համակարգի ներկայացուցիչների մասնակցությամբ անցկացրել է խորհրդակցություն¹:

Խորհրդակցության ընթացքում Նիկոլ Փաշինյանը՝ շեշտադրելով, որ ընթացիկ իրավիճակում ահագնացող հանրային պահանջ է, որպեսզի մեր երկրի պետական մարմինները և ինստիտուտները հստակ աշխատեն, նշել է հետևյալը.

«Խոսքը տվյալ դեպքում վերաբերում է հատկապես իրավապահ համակարգին և իրավակարգի պաշտպանությանը: Այսօրվա մեր քննարկման ընթացքում կուզենայի, որ մտքեր փոխանակենք և կիսենք գնահատականները, թե ինչքանո՞վ են այսօր իրավակարգի պահպանությանն ուղղված ինստիտուտները պատշաճ մակարդակով գործում և ինչպիսի՞ն է մեր գնահատականը, այդ թվում՝ փոխգործակցության և օրինականության ապահովման տեսակետից:

Ցանկանում եմ մի կոնկրետ օրինակի շուրջ խոսել: Գիտեք, որ սույն թվականի նոյեմբերի լույս 10-ի գիշերը տեղի ունեցան իրադարձություններ և,

¹ 30.11.2020թ. մամուլի հաղորդագրություն՝ «Վարչապետի մոտ իրավապահ համակարգի ղեկավարների մասնակցությամբ տեղի է ունեցել խորհրդակցություն», աղբյուրը՝ <https://www.primeminister.am/hy/press-release/item/2020/11/30/Nikol-Pashinyan-meeting/>

ըստ էության, նաև հարձակում Ազգային ժողովի նախագահի դեմ: Տվյալ գործերով այս պահի դրությամբ մեղադրանք է առաջադրվել 50 անձի, որոնցից խափանման միջոցը կալանք ընտրելու վերաբերյալ միջնորդություն է ներկայացվել դատարան 42 անձի պարագայում: Միջնորդություններից մերժվել է 20-ը, բավարարվել է 18-ը, ԱԺ նախագահի դեմ հարձակման գործով կալանավորվել է 2 անձ, ևս մեկ անձի կալանավորումը մերժվել է: Եթե ճիշտ բարձրաձայնեցի՝ այս վիճակագրությունը և հիմնական հարցը հետևյալն է, **թե մեր գնահատականը ո՞րն է, թե ինչքանով է այս իրավիճակը պատշաճ արձագանք տեղի ունեցածին**, եթե պատշաճ ենք համարում ներկաներս՝ դա ի գիտություն ընդունենք, եթե պատշաճ չենք համարում, հասկանանք՝ ի՞նչն է խնդիրը և ինչո՞ւ մենք ունենք այսպիսի իրավիճակ»:

Նշված խորհրդակցության ընթացքում հայտնած վերոնշյալ դիրքորոշումը լայն տարածում է ստացել նաև տեսանյութի միջոցով²:

* * *

«Հ փաստաբանների պալատի խորհրդի գնահատմամբ դատական իշխանության անկախության տեսանկյունից՝

- անթույլատրելի է ՀՀ վարչապետի կողմից դատաիրավական համակարգի ներկայացուցիչների, **մասնավորապես՝ դատավորների** հետ **կոնկրետ քրեական գործերին առնչվող հարցերով** խորհրդակցությունների կամ քննարկումների անցկացումը.

- մրահոգիչ են խորհրդակցության ընթացքում հնչեցված այն հարցերը, որոնք վերաբերվում են կոնկրետ քրեական գործերով (այդ թվում՝ ԱԺ նախագահի դեմ հարձակման գործով) կալանավորումը որպես խափանման միջոց կիրառելու միջնորդությունների բավարարմանը կամ մերժմանը:

* * *

Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության³ 1-ին հոդվածի համաձայն՝ **Հայաստանի Հանրապետությունն ինքնիշխան, ժողովրդավարական, սոցիալական, իրավական պետություն է:**

Ժողովրդավարական պետության կարևոր հատկանիշներից է **իշխանությունների բաժանման սկզբունքը**, համաձայն որի՝ պետական իշխանությունը տարանջատվում է միմյանցից անկախ երեք ճյուղերի՝ **օրենսդիր, գործադիր և դատական իշխանությունների:**

Այս սկզբունքն ունի ոչ միայն դոկտրինալ կարևոր մեկնաբանություն, այլ նաև ամրագրված է ՀՀ Սահմանադրությամբ:

ՀՀ Սահմանադրության 4-րդ հոդվածի համաձայն՝ **պետական իշխանությունն իրականացվում է Սահմանադրությանը և օրենքներին համապատասխան՝ օրենսդիր, գործադիր և դատական իշխանությունների բաժանման ու հավասարակշռման հիման վրա:**

Ընդ որում, իշխանությունների բաժանման սկզբունքն ինքնանպատակ բնույթ չի կրում. այն հետապնդում է պետության գործառույթների բնականոն

² Ֆեյսբուք սոցիալական ցանց՝ ՀՀ կառավարության պաշտոնական էջ՝ <https://fb.watch/25M5WlylKk/>:

³ ՀՀՊՏ 2015.12.21/Հատուկ թողարկում Հոդ. 1118, ընդունվել է 06.12.2015թ., ուժի մեջ է մտել 22.12.2015թ.

ընթացքն ապահովելու և պետական իշխանությունը հավասարակշռելու նպատակ: Իշխանության յուրաքանչյուր ճյուղ անկախ է մյուս ճյուղից և Սահմանադրությամբ ամրագրված լիազորությունների շրջանակներում և երաշխիքների պահպանմամբ զսպում և վերահսկում է իշխանության մյուս ճյուղերին:

ՀՀ Սահմանադրության համաձայն՝

- **Ազգային ժողովն իրականացնում է օրենսդիր իշխանությունը:**
(88-րդ հոդվածի 2-րդ մաս).
- **Կառավարությունը գործադիր իշխանության բարձրագույն մարմինն է:**
(146-րդ հոդվածի 1-ին մաս).
- **Հայաստանի Հանրապետությունում արդարադատությունն իրականացնում են միայն դատարանները՝ Սահմանադրությանը և օրենքներին համապատասխան:**
(162-րդ հոդվածի 1-ին մաս)

Հատկանշական է, որ իշխանության երեք ճյուղերի գործառույթները միմյանց հետ փոխկապված են, սակայն նրանց միջև առկա է **բացարձակ անկախություն** և իշխանության որևէ ճյուղ կամ դրա ներկայացուցիչը հանդիսացող պաշտոնատար անձ **ստորադաս (ենթակա) չէ** իշխանության մյուս ճյուղին կամ դրա ներկայացուցիչը հանդիսացող պաշտոնատար անձին:

Տվյալ դեպքում ՀՀ վարչապետը, լինելով գործադիր իշխանության ներկայացուցիչ, մասնավորապես՝ գործադիր իշխանության բարձրաստիճան պաշտոնատար անձ, իր մոտ ի թիվս այլոց, մտահոգիչ օրակարգով խորհրդակցության է հրավիրել նաև դատավորների, ովքեր հանդիսանում են անկախ դատական իշխանության ներկայացուցիչներ:

Այս հանգամանքը դատական իշխանության անկախության և հեղինակության տեսանկյունից ՀՀ փաստաբանների պալատի խորհրդի գնահատմամբ մտահոգիչ են:

ՀՀ Սահմանադրության 164-րդ հոդվածով ամրագրված են **դատավորի կարգավիճակի վերաբերյալ երաշխիքները**, որոնցից են՝

- ***Արդարադատություն իրականացնելիս դատավորն անկախ է, անաչառ և գործում է միայն Սահմանադրությանը և օրենքներին համապատասխան*** (164-րդ հոդվածի 1-ին մաս):
- ***Դատավորը չի կարող պատասխանատվության ենթարկվել արդարադատություն իրականացնելիս հայտնած կարծիքի կամ կայացրած դատական ակտի համար, բացառությամբ երբ առկա են հանցագործության կամ կարգապահական խախտման հարկանիշներ*** (164-րդ հոդվածի 2-րդ մաս):

Վերոնշյալ սահմանադրական երաշխիքների հիման վրա «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքի⁴ 7-րդ հոդվածը (1-ին, 2-րդ, 3-րդ և 4-րդ մասեր) որպես **դատարանների**

⁴ ՀՀՊՏ 2018.02.12/10(1368) Հոդ.143, ընդունվել է 07.02.2018թ., ուժի մեջ է մտել 09.04.2018թ.

անկախության երաշխիք սահմանում է՝

1. Արդարադատություն և որպես դատարան՝ օրենքով նախատեսված այլ լիազորություններ, ինչպես նաև դատավորի կարգավիճակից բխող իրավունքներ իրականացնելիս դատավորն անկախ է պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններից, պաշտոնատար, ֆիզիկական և իրավաբանական անձանցից և հաշվետու չէ որևէ մեկի, այդ թվում՝ պարտավոր չէ որևէ բացատրություն տալ:

2. Դատարանը գործը կամ հարցը (այսուհետ՝ գործ) քննում և լուծում է Սահմանադրությանը և օրենքին համապատասխան՝ գործի հանգամանքները գնահատելով իր ներքին համոզմամբ:

3. Պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինները և պաշտոնատար անձինք պարտավոր են ձեռնպահ մնալ այնպիսի գործողություններից, որոնք կարող են վրանգել կամ վնասել դատարանի կամ դատավորի անկախությունը:

4. Արդարադատություն և որպես դատարան՝ օրենքով նախատեսված այլ լիազորություններ, ինչպես նաև դատավորի կարգավիճակից բխող իրավունքներ իրականացնելու կապակցությամբ դատարանի կամ դատավորի գործունեությանը որևէ միջամտությունը կամ դատարանի նկատմամբ անհարգալից վերաբերմունքը առաջացնում է օրենքով նախատեսված պատասխանատվություն:

Դատարանների անկախության երաշխիքներն ամրագրված են նաև միջազգային իրավական ակտերում:

ՄԱԿ-ի 06.09.1985թ.՝ «Դատական մարմինների անկախության հիմնարար սկզբունքներ»-ի 1-ին և 7-րդ կետերի համաձայն՝

- դատական մարմինների անկախությունը երաշխավորվում է պետության կողմից և հաստատվում է Սահմանադրությունում կամ երկրի օրենքներում: Բոլոր պետական և այլ հիմնարկները պարտավոր են հարգել և պահպանել դատական մարմինների անկախությունը:

- յուրաքանչյուր անդամ պետություն պարտավոր է համապատասխան պայմաններ ստեղծել՝ դատական մարմիններին հնարավորություն տալով իրենց պարտականությունները կատարել պատշաճ կերպով:

Սույն պարագայում, կոնկրետ քրեական գործերին առնչվող թեմայով ՀՀ վարչապետի խորհրդակցությունը դատավորների հետ անկախ դիտորդի մոտ օբյեկտիվորեն ստեղծում է տպավորություն, որ դատավորը և առհասարակ դատական իշխանությունն ենթակա է գործադիր իշխանությանն ընդհանրապես, և ՀՀ վարչապետին՝ մասնավորապես:

Ցանկացած պարագայում գործադիր իշխանության կողմից դատական իշխանության վերահսկման կամ այսպես ասած «հարցեր պարզելու» նպատակով անցկացված ցանկացած խորհրդակցություն, քննարկում, հանդիպում կամ այլ ձևով միջամտություն, անթույլատրելի է:

Նշված հանգամանքն էլ ավելի են հաստատում խորհրդակցության ընթացքում բարձրացված և, ըստ էության, հենց դատավորներին հասցեագրված հարցադրումները:

Տվյալ դեպքում ստացվում է, որ ՀՀ վարչապետը հրապարակային կարգով դատական իշխանության ներկայացուցիչներին հստակ հարցադրումներ է տալիս իրենց կողմից արդարադատության իրականացման գործընթացի հետ կապված, որի իրավասությունը ՀՀ Սահմանադրությամբ չունի:

Մասնավորապես՝ վարչապետն, ըստ էության, մտահոգություն է հայտնում այն մասին, որ՝

- որոշակի քրեական գործերով մեղադրանք է առաջադրվել 50 անձի.
- տվյալ գործերով կալանավորումը որպես խափանման միջոց կիրառելու վերաբերյալ միջնորդություն է ներկայացվել դատարան 42 անձի պարագայում.
- նշված միջնորդություններից մերժվել է 20-ը, բավարարվել է 18-ը.
- ԱԺ նախագահի դեմ հարձակման գործով կալանավորվել է 2 անձ, իսկ ևս մեկ անձի կալանավորումը մերժվել է:

Ստացվում է, որ ՀՀ վարչապետի համար մտահոգիչ է դատարանների կողմից միայն նշված գործերով կալանավորումը որպես խափանման միջոց կիրառելու վերաբերյալ միջնորդություններն ավելի շատ մերժելու, քան բավարարելու վիճակագրությունը:

ՀՀ փաստաբանների պալատի խորհրդի գնահատմամբ ՀՀ վարչապետի նման գործողությունները (նման ձևաչափով խորհրդակցության անցկացումը և հնչեցված հարցերը) ո՛չ միայն ուղղակի միջամտություն են դատական համակարգի գործունեությանը, այլ նաև՝ կասկածի տակ են դնում դատական համակարգի հեղինակությունը և անկախությունը, քանի որ հարցադրում է արվում թե «...մեր գնահատականը ո՞րն է» կամ «ինչքանո՞վ է այս իրավիճակը պատշաճ արձագանք տեղի ունեցածին...»:

Հատկանշական է նաև այն, որ նշված խորհրդակցությանը մասնակցում էին նաև բարձրագույն դատական ատյանի՝ ՀՀ վճռաբեկ դատարանի ներկայացուցիչներ, որոնց լիազորությունների մեջ է մտնում նաև վարչապետի նշված գործերով առաջին ատյանի կամ վերաքննիչ դատարանների կողմից կայացրած դատական ակտերի վերանայումը (բեկանումը) և առնվազն այդ հիմքով դատավորներին նման հարցադրումներ ուղղելը և դիրքորոշում պարզելն իրավաչափ չէ, քանի որ ուղղակի ճնշում է դատական իշխանության նկատմամբ:

Ցավոք, վերոնշյալը գործադիր իշխանության կողմից դատական իշխանությանը գործունեությանը միջամտելու առաջին փորձը չէ: Մասնավորապես, Վարչապետի՝ 19.05.2019թ. դատարանների ելքերն ու մուտքերն արգելափակելու կոչի վերաբերյալ, Փաստաբանների պալատի խորհուրդն առիթ ունեցել է դիմել Հայաստանի Հանրապետության գործադիր իշխանությանը՝ խնդրելով ձեռնպահ մնալ այնպիսի գործողություններից, որոնք կարող են վտանգել դատական իշխանության անկախությունը կամ դիտարկվել որպես միջամտություն արդարադատության իրականացմանը:

Ամփոփելով վերոգրյալը և հիմք ընդունելով «Փաստաբանության մասին» օրենքի 7-րդ հոդվածի պահանջներով,

ՀՀ փաստաբանների պալատի խորհուրդը,

Ո Ր Ո Շ Ե Ց՝

- Դատապարտել Հայաստանի Հանրապետության վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանի կողմից արդարադատության իրականացմանն ուղղված միջամտությունը:

- Հորդորել պետական մարմիններին և բարձրաստիճան պաշտոնատար անձանց զերծ մնալ դատական իշխանության անկախությունը և հեղինակությունը կասկածի տակ դնող որևէ գործողությունից:

- Հորդորել դատական իշխանության ներկայացուցիչներին գործել բացառապես Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ և օրենքներով իրենց վերապահված լիազորությունների շրջանակներում:

Հայաստանի Հանրապետության
փաստաբանների պալատի
խորհրդի նախագահ՝

Արա Զոհրաբյան

01 դեկտեմբերի 2020թ.

թիվ 24-Լ

ք. Երևան